

Akadémiai bizottság állásfoglalását is felhasználta az Alkotmánybíróság a klímavédelemről szóló törvénnyel kapcsolatos határozatában

"Nincs olyan vizsgált terület – a légkörtől a vizekig, a talajtól az élővilágig, beleértve az emberi egészséget is –, ahol ne lennének kimutathatók a klimatikus változások, amelyek egyértelműen negatív irányúak." Az MTA szakmai álláspontját a Klímátörvényről egy ad hoc elnöki bizottság fogalmazta meg, az Alkotmánybíróság megkeresésének eleget téve.

Az Alkotmánybíróság 2026. június 30-i hatállyal megsemmisítette a Klímátörvény 3. § (1) bekezdését, mert az sérti a nemzedékek közötti igazságosság, elővigyázatosság és megelőzés elveit. A testület azt is megállapította, hogy a jogalkotó „nem szabályozta átfogóan és kifejezetten a Kárpát-medence és Magyarország sajátosságainak megfelelően a klímaváltozást előidéző üvegházhatású gázok csökkentésének a hagyományos kibocsátás szabályozásán túli eszközeit (mitigáció), a klímaváltozás következményeihez történő alkalmazkodás eszközeit (adaptáció), valamint a klímaváltozás következményeivel szembeni ellenállóképesség növelésének eszközeit (reziliencia).”

A két kérdés

Az Alkotmánybíróság azt követően hozta meg határozatát, hogy több országgyűlési képviselő kezdeményezte a klímavédelemről szóló 2020. évi XLIV. törvény (a továbbiakban: Klímátörvény) alaptörvény-ellenességének megállapítását. Döntése meghozatalát megelőzően a legfelsőbb bírói testület 2024. október 16-án kelt, a II/3536-7/21 ügyszámhoz kapcsolódó végzésében két kérdésben kérte az MTA szakmai álláspontját:

1. Mely főbb klimatikus változásokat észlelt az utóbbi évtizedekben Magyarországon és a Kárpát-medence területén a Magyar Tudományos Akadémia?

2. Az MTA álláspontja szerint, melyek azok a főbb, az adaptációt és a rezilienciát elősegítő intézkedések és beavatkozások, amelyekkel enyhíteni vagy mérsékelni lehet a klimatikus viszonyokban bekövetkezett változások mértékét?

A Magyar Tudományos Akadémia elnöke, a megkeresésének eleget téve egy *ad hoc* elnöki bizottság szakmai állásfoglalását kérte Bozó László akadémikus vezetésével.

A Bizottság tagjai:

Bozó László, az MTA rendes tagja (elnök);
Bándi Gyula, az MTA doktora;
Báldi András, az MTA levelező tagja;
Józsa János, az MTA rendes tagja;
Oberfrank Ferenc, köztestületi igazgató;
Páldy Anna, az orvostudomány kandidátusa;
Pásztor László, az MTA doktora;
Szűcs Péter, az MTA levelező tagja.
Titkár: Sugár Éva, PhD.

Az akadémiai állásfoglalás

A jelenkori klímaváltozás hatásairól és az alkalmazkodás lehetőségeiről szóló, az Alkotmánybíróság felkérésére készített akadémiai állásfoglalás hét fejezetből áll.

A Bándi Gyula, az alapvető jogok biztosának a jövő nemzedékek érdekeinek védelmét ellátó helyettese, az MTA doktora által készített vezetői összefoglalót követően a jelenkori klímaváltozás légkörtudományi jellemzőit tekinti át Bozó László meteorológus, az MTA rendes tagja.

A klímaváltozásnak az egészségre gyakorolt hatását, ezen belül pedig a főbb cselekvési irányokat és a további szükségleteket Páldy Anna, az MTA köztestületének tagja, az orvostudomány kandidátusa összegezte.

A klimatikus változások hatása a hazai felszín alatti vízkészletekre címmel Szűcs Péter, az MTA levelező tagja írta az állásfoglalás következő tanulmányát, amelyben egyúttal kitért a javasolt intézkedésekre és beavatkozásokra is.

A talajokról és talajgazdálkodásról szóló fejezetet Pásztor László, az MTA doktora készítette el, végül Báldi András, az MTA levelező tagja foglalta össze, hogy milyen hatása van a klimatikus viszonyok változásának az élővilágra és az élő rendszerek működésére Magyarországon.

A szerzők számára adott szűk határidő arra volt elég, hogy a meglévő ismeretek összegzése révén egy átfogó, nem a részletekre kiterjedő képet adjon, az egyes szakterületek által eddig generált tudást felhasználva. Válaszaik ennek megfelelően inkább egy rövid pillanatképet adnak, mintsem elmélyült elemzést – támaszkodva tehát a MTA kutatóinak és tudományos testületeinek eddigi forrásaira.

A szakterületi összefoglalók alapján az Alkotmánybíróság első kérdésére válaszolva azt emelték ki, hogy nincs olyan vizsgált terület – a légkörtől a vizekig, a talajtól az élővilágig, beleértve az emberi egészséget is -, ahol ne lennének kimutathatók a klimatikus változások, amelyek egyértelműen negatív irányúak.

A változások egyre inkább mélyrehatóak – ennek mértékében lehetnek eltérések az egyes vizsgált területek között –, átfogóak és olykor riasztóak is. Összességében tehát minden kérdésre igaz: „A legutóbbi negyven évben igen intenzív melegedésnek vagyunk tanúi.” vagy „Az ember által okozott változások sebessége miatt, a természetes rendszerek működésének hatékonysága csökkeni fog...”, illetve „Az ökoszisztémák pusztulása 1950 óta nyilvánvaló, a kiváltó okok közül az éghajlatváltozás egyre inkább jelentős fenyegetésnek számít.” Az emberi hatás pedig a változások mögött nyilvánvalóan tetten érhető, legyen az a mezőgazdasági művelés jelen gyakorlatainak kedvezőtlen hatása, a talajok mesterséges borítása, vagy csupán a kellő válaszlépések elmaradása.

Az Alkotmánybíróság 2. kérdése nem részletes intézkedési javaslatokat vár el, hanem a főbb lépések összegzését, azokat, amelyek a vizsgált területekre egyképpen alkalmazhatók. Különösen figyelmet érdemel, hogy elsősorban nem a mitigációs, tehát a klímaváltozáshoz vezető okokat csökkentő esetleges lépéseket kell összegezni – amelyek amúgy is a nemzeti vállalatokon túl csak hatékony nemzetközi együttműködéssel érhetők el -, hanem azokat a válaszokat, amelyek a következmények hatásainak enyhítését, csökkentését szolgálják, az alkalmazkodóképesség és az alkalmazkodási megoldások erősítését, ahol a hazai, nemzeti erőfeszítések közvetlenebb haszonnal kecsegtetnek.

Főbb megállapítások

A szerzők szerint csak az integratív, holisztikus szemlélet lehet az intézkedések és beavatkozások alapja, az ökoszisztéma alapvető összefüggéseinek ismeretében. Tisztán klímacélok kevésbé értelmezhetőek, legfeljebb a prioritások rendszerében.

A beavatkozások és intézkedések hosszú távon csak akkor lehetnek hatékonyak, ha az előző szempontot messzemenően figyelembe vevő, hosszútávú tervezésre épülnek, hiszen a változások maguk is hosszabb időtávon jelennek meg, a válaszokat is ennek megfelelően kell alakítani.

A tervezésnek a tudomány iránymutatására és nem a gazdaság érdekeire kell alapozódnia, illetve a tervezési rendszer relatív általánosságának megfelelő követelményként kell megjelennie, amely a beavatkozások és intézkedések felé fogalmaz meg elvárásokat. A tervezés szükségessége a döntéshozatal minden szintjét át kell hassa.

A terveket, a beavatkozásokat és intézkedéseket egyaránt hatásvizsgálatnak és/vagy kockázatelemzésnek kell megelőznie, lehetővé téve a megfelelő választást a felmerülő lehetőségek között.

Ugyanakkor mindez nem jelenti azt, hogy az adaptációs válaszokra, a reziliens megoldásokra ne kerülhetne sor a fenti folyamatok nélkül, válaszul a kialakult helyzetre – pl. szociális intézmények szigetelési gondjai, a kútúrás engedélyezési és így ellenőrzési rendszerének elengedése, a meglévő zöldfelületek csökkenésének megállítása stb. -, a már meglévő, korábban elfogadott, de kellően be nem tartott tervek alapján, hiszen a későbbi átgondolt lépéseknek is ezekre kell épülniük. Kiemelt fontosságú, hogy a válaszlépések, intézkedések terén bármely visszalépés, szünetelés tovább fokozza a problémák súlyát, a megoldás halogatásával csak egyre nagyobb terhet hárítunk a jövőre, az elmulasztott intézkedések következményei halmozottan jelentkeznek.

A szükséges eszközöket és intézkedéseket a már meglévő és a megfelelően átgondolt beavatkozási szempontok és rendszer alapján kell kialakítani. Ezek között kiemelt szerepe van az ökoszisztéma szolgáltatások értékteremtő és értékmegőrző szerepe elismerésének és döntéshozatali rendszerbe történő beépítésének. Összességében a feltételek között a humánerőforrás és a materiális erőforrások biztosítása sem maradhat el, nem feledkezve meg a humán szempontok kapcsán az oktatás és tájékoztatás mindent átfogó rendszeréről sem.

A környezeti elemek állapotát, változásait, ezek következményeit, valamint a fentiek szerint elfogadott intézkedési rendszer, eszközrendszer alkalmazását, illetve az ökoszisztémák erre adott válaszait folyamatosan ellenőrizni kell, innovatív monitoring rendszerek kiépítésével és működtetésével. Az ennek keretében feltárt információkat a döntések megfelelő értékelésére és szükség esetén a változásokhoz történő adaptálására is fel kell használni, ezért az eszközök és intézkedések folyamatos korrekciója nem hátrányt jelent, hanem előnyként értékelendő.

Az Alkotmánybíróság által feltett kérdésekre a részletes válaszok a vezetői összefoglalóban megtalálhatók.

A vezetői összefoglaló és a „A jelenkori klímaváltozás hatásairól és az alkalmazkodás lehetőségeiről” című tanulmány [ide kattintva](#) olvasható az mta.hu-n.

Sajtókapcsolat:

- Magyar Tudományos Akadémia
- +36 1 411 6100 / 594
- sajto@titkarsag.mta.hu

Eredeti tartalom: Magyar Tudományos Akadémia

Továbbította: Helló Sajtó! Üzleti Sajtószolgálat

Ez a sajtóközlemény a következő linken érhető el:

<https://hellosajto.hu/?p=23359>